

ganları, yoluyla alışverişi nasıl oluşuyor? Sorularının başlangıç dönemi sayılan Fransız Devrimiyle toplumların kaderini değiştirebileceğine inanmış olan insanlar aynı yüzyılda, buna benzer başka girişimlerde de bulunuyorlar ve bu iki itici güç plastik sanatları etkiliyor.

Bu dönemde, 19. yüzyılın ikinci yarısının başında, "Avant - Garde" terimi Fransız Utopik sosyalisti *Henri de Saint - Simon* tarafından ortaya atılıyor. Saint - Simon Avant - Garde'in içine yalnız sanatçıları değil, bilim adamlarını da katıyor. Bu görüşlerde, sosyal ve artistik atılımların eş değerde paylaşıldığı göze çarpıyor. O dönemde, sanatçının toplumdaki görevi üzerine daha grafik görüşler var: *Fourier*'ci kritik ve kuramcı *Laverdant* "De La mission de l'art et du rôle des artistes" kitabında (1845) sanatçının sanatsal ve politik rolünün (dual) ikili rolü, birlikteliği üzerinde vurgulu net görüşler öne sürüyor. Bu görüşlerin ışığında, bu ikili görevi yerine en iyi getirmiş olan sanatçı da *Gustave Courbert* oluyor.

19'uncu yüzyılda bu kuramların dışında kalan fakat sanat olgusuna büyük ilgi duyan daha yalın bilim adamları var. Bunlardan biri *Chevreul*, *The Principles of Harmony and Contrast of Colors* adlı kitabı ve başkaca renk araştırmalarıyla (daha çok *Pisarro*) kanahyla, izlenimcileri çok etkiliyor. 1860'larda *G.T. Fechner* müzelerden seçtiği resimleri konu olarak, çiftleyerek ve gündelik insanlara göstererek, (sanatseverlerin dışında) *sanatsal anketlere başlıyor*. *Fechner*'in başlattığı bu araştırmalar, teknolojik olarak gelişmiş biçimde, bugün hâlâ devam etmektedir.

Yirminci yüzyılda, psikologların ve psiko - bioloğların insan beyni ve onun doğal, biçimle ilgili strüktürleri araştırmaları ve *Gestalt kuramının* ortaya çıkması soyut ve minimal sanat üzerinde olağanüstü biretkiye yaratıyor. (Max Wertheimer, Wolfgang, Köhler, Kurt, Koffka... R. Arnheim'in yazı ve araştırmaları). *Modern Sanat* ve *Modernizm* olgusunun "iyi ve etkili biçim" misyonu 19'uncu yüzyıl "Avant - Garde" misyonunun ikili görevinin yerini alıyor. 19'uncu yüzyılın sosyal içerik so-

"Etkili biçim", "geometri" bulgularıyla figür sentezi: Pablo Picasso "Dora Maar" Portresi

runu sanatta, trajedi anlayışı başta, *Malewitch* olmak üzere, bazı sanatçılar tarafından siliniyor ve geri plana itiliyor. *De Stijl* grubu Modernist ütopyanın öncüleri oluyorlar. Onların hiç çekinmeden yazdıkları metin ve kitaplara bakarsak hiç de iki yüzlü olmadıklarını görüyoruz. İyi tasarlanmış geometri, renk, çizgi, biçim gibi elemanların resim, heykel ve mimaride toplumsal açıdan olumlayıcı sonuçlarına içtenlikle inanıyorlar.

20. yüzyılın başında oluşan kübizm ve ayrıca *Gestalt* kuramının ortaya attığı gözlemci biçim devriminin olgularından etkilenen biçimde yararlanan *Picasso*, *Leger*, *Chagall*, *Brogue*, *Giacometti*, *Sgereiros*, *Orococo*, *F.Bacon*, *Moore* gibi sanatçılar olağanüstü bir sentez yeteneği-

le, insani konulardan korkmadan, yeni biçim verileri doğrultusunda ele alıp şiddetlendirerek, içerik sorununu yeni bir üslupla derinleştiriyorlar. "Avant - Garde"nin ilk çıkışındaki ikili misyonundan pek taviz vermiyorlar.

Zaten bazı sanatçılar sanatı kendi alanlarına çekse de Batı toplumu rahat durmuyor. Birinci Dünya Savaşı, İspanya İç Savaşı, İkinci Dünya Savaşı sanatçının vicdanı üzerinde yerini aramaktan bir türlü vazgeçmiyor.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bilim adamları, sanat alanına biraz daha ve başka biçimde sokuluyorlar. Kitle iletişimi daha çok artıyor. İletişim kuramları ve yapısalılık 1960'larda hız kazanıyor. O günlere kadar fizik ve termodinamik alanın içinde